

TOPLUMDA RİSK GRUPLARI (İNCİNEBİLİR GRUPLAR)

Prof. Dr. Ayfer TEZEL

İNCİNEBİLİRLİK

- Temel fonksiyonları yapabilmek için bir yardıma ihtiyaç duyma (*bağımlılık*);
- Başkalarıyla iletişim kurmayı engelleyen bir durum bulunma;
- Saldırılardan, kötü davranışlardan, suistimallerden kendini koruyamama hali olarak tanımlanmaktadır.

İNCİNEBİLİRLİK

Bundan başka;

- Kırılganlık,
- Hasar görebilirlik,
- Korunmasızlık,
- Örselenebilirlik,
- Saldırı ve tenkide açık olma hali olarak da tarif edilmektedir.

İNCİNEBİLİR KİŞİ

(*vulnerable person*)

- İlişkinin güçsüz tarafını oluşturan,
- İstismara, kötüye kullanılmaya daha kolay maruz kalabilen,
- Kendini koruyamayan,
- Haklarını korumaya gücü yetmeyen,
- Bu nedenle kolayca örselenebilen, incinebilen kişidir.

İncinebilir Olarak Kabul Edilen Kişiler

- 18 yaş ve altı çocuklar,
- Yaşlı ve kırılğan olanlar,
- Öğrenme güçlüğü bulunanlar,
- Mental hastalığı bulunanlar (Bunama, vd.),
- Fiziksel yetersizliği bulunanlar,
- Uyuşturucu madde kullananlar,
- Sokakta yaşayan çocuklar,
- Sağlıksız cinsel ilişkide bulunanlar (Seks işçileri, homoseksüeller),
- Gebe kadınlar,
- Tutuklular,
- Sınırlı eğitim almış ya da hiç eğitim almamışlar (aydınlatılmış onam bilgisini anlamakta zorlananlar),
- Sağlık kaynaklarından sınırlı derecede yararlanma hakkına sahip olan -düşük ekonomik düzeyde olan- kişiler,
- Evsizler,
- Sığınmacılar, mülteciler

İncinebilirlik Nedenleri

- Kişilerin *yaşları, cinsiyetleri, etnik özellikleri, sağlık durumları, özgürlük halleri ya da başka konuları* onların daha kolay örselenmelerine, dolayısıyla incinebilir kişi kapsamında değerlendirilmelerine neden olmaktadır.

İncinebilirlik Nedenleri

- **YAŞ:** Çocuklar ve yaşlılar
- Yaşlının ve çocuğun karar verme yetisinin bulunmadığı yanlışlığı onların özerkliklerinin göz ardı edilmesine neden olabilmektedir.

İncinebilirlik Nedenleri- YAŞ

- Öncelikle yaşlının /çocuğun kendi durumunu kavrama, önerilen tedavinin olası yararlarını-zararlarını tartma, ayırt etme kapasitesi sorgulanmalıdır.
- İkinci olarak, hastanın değerleri ve tercihleri araştırılmalıdır.
- *Son* olarak ise; yaşlı ya da çocuk karar verme kapasitesine sahip değilse hastasının en iyi yararını gözetebilecek vekili aydınlatılmalı ve incinebilir kişinin “**en iyi yararı**” konusunda uzlaşma sağlamalıdır.

- Yaştan başka ***yaşanılan konum*** da önyargıya neden olabilmektedir.
- Örneğin; yaşlı bakım evinde yaşıyorsa ya da kendi evinde yardımla yaşamını sürdürebiliyorsa, başkalarıyla iletişim kuramıyorsa kişinin haklarının suiistimal edilmesi daha kolay olabilmektedir.

İncinebilirlik Nedenleri

- **CİNSİYET:** Kadın olmak.
- Kişinin daha kolay suistimal edilmesine, incinmesine, zarar görmesine neden olmaktadır.

**KADINA
ŞİDDETE
HAYIR!**

İncinebilirlik Nedenleri- CİNSİYET

- Özellikle gebe ve hasta olan kadınlar, silahlı çatışma altında olan kadınlar ile genç kızlar ve cinsiyet değiştirerek kadın olmuş olan kişiler.

İncinebilirlik Nedenleri

- **ETNİK ÖZELLİK:** Azınlıklar, kırsal bölgede yaşayan, felakete eğilimli bölgede yaşayan kişiler.

İncinebilirlik Nedenleri

- **SAĞLIK DURUMU:** Fiziksel ya da mental bir engeli bulunan, terminal dönem hastalığı olan kişiler.

İncinebilirlik Nedenleri

- **ÖZGÜRLÜK DURUMU:** Tutuklu, gözaltında bulunan, ceza evinde olan, sürgünde bulunan ya da özgürlükleri sınırlandırılmış kişiler.

İncinebilirlik Nedenleri

- **DİĞER DURUMLAR:** Yalnız kişiler, evsizler, yabancılar, mülteci ve sığınmacılar.

İncinebilir Gruplar İçin Yapılabilecekler

- Güçlünün - güçsüzü koruması ile ilgili temel ve en eski ahlak ilkesi; her bir kişiye;
- Güçsüz olanı kollama,
- Haklarını kullanmasına olanak tanıma,
- Zarar görmesini engelleme yönünde ödevler yüklemektedir.

İncinebilir Gruplar İçin Yapılabilecekler

- Devlet; incinmesi daha kolay olan kişilerin haklarını kullanmalarına olanak tanımak, onların fiziksel, psikolojik, ekonomik, hatta sosyal yönden suistimal edilmesini önlemek adına yasalarla koruma çemberi oluşturmaktadır.
- Bu kişilerin incinmesine neden olabilen kötü davranışı caydırıcı yasal düzenlemeler işletilmelidir (Çocuk ve Yaşlı Bakım Evleri ziyaretleri, kontrolleri gibi).
- Ancak bu, yeterli değildir.

İncinebilir Gruplar İçin Yapılabilecekler

- Bu kişilerin gorebileceği zararları en aza indirebilmek için;
- Toplum örgütlenmeli, özel eğitimler sağlanmalı,
- Kurumsal sorumluluk kadar bireysel sorumluluk da geliştirilmeli, etik duyarlılık yükseltilmelidir.

İncinebilir Gruplar İçin Yapılabilecekler

- İncinebilir gruplara yönelik sivil toplum kuruluşları kurulabilir.
- Bu STK'lar, onlara özel eğitimler, kurslar düzenleyebilir,
- Barınma ve gıda yardımında bulunabilirler
- Ekonomik yönden destek verebilirler.

İncinebilir Gruplar İçin STK

- Örneğin; sokakta yaşamak, çalışmak zorunda kalan çocukların ve gençlerin barınma, sağlık, eğitim gibi temel ihtiyaçlarını karşılamak için kurulan dernekler
 - Türkiye Sokak ocukları Vakfı
 - Umut ocukları Derneği

İncinebilir Gruplar İçin STK

- Bu dernekler; sokağın olumsuz koşullarında örselenmiş benliklerinin onarılması ve toplumsal kimliklerinin yeniden inşa edilmesi için çalışmalar yapmaktadır.

İncinebilir Gruplar İçin Yapılabilecekler

- **Sağlık çalışanlarına**, incinebilir kişilerin yararının korunması, zarar görmelerinin engellenmesi yönünde ödevler düşmektedir.
- İncinebilir olan kişilerin kendilerine yapılacaklar hakkında bilgilendirilmesi, en azından haberdar edilmesi, **aydınlatılmış onamının alınması**,
- Kendilerine bakamasalar da kararlara dâhil edilmesi,
- Mahremiyetlerinin korunması gerekmektedir.

Aydınlatılmış Onam

- Bireyin önerilen tedavi ya da araştırmaya ilişkin bilgileri anlaması, kavraması.
- Bireyden özelliklerine uygun olarak verilen bilgiyi anlaması, bu bilgiye dayalı bir karar verebilmesi beklenmektedir.

Aydınlatılmış Onam

- Yasa kendisi için karar verme yeterliliği bulunmayan - **incinebilir**- kişi için karar hakkını yasal koruyucuya devretmekte iken,
- **Tıbbi açıdan** incinebilir kişilerin karar verme kapasiteleri **içinde** buldukları duruma göre belirlenmelidir.

Tıbbi açıdan incinebilir kişilerin karar verme kapasitelerinin değerlendirilmesi

1. İletişim kurulabilen, yaşamını yardımsız sürdürebilen, ekonomik kazanç elde edebilen, yaşamına ilişkin günlük kararlar verebilen kişiler bir takım yetersizlikleri olsa da **karar verme kapasitesine sahiptir,**
2. İletişim kurulamayan, yaşamını yardımsız sürdüremeyen, bağımlı olan kişiler-karar verme **kapasitesine sahip değildir.**
3. Hastalık ya da ilaçlar nedeniyle geçici bir süre için karar verme kapasitesini kaybetmiş olan kişiler, **mümkünse kapasitesini kazanıncaya kadar beklenmelidir.**

İncinebilir Gruplar-Çocuklar

- Çocuğun kendisine yapılacaklar konusunda **sınırlı da olsa aydınlatılması**, haberdar edilmesi gerekmektedir.
- Özellikle okul çağı çocukları için söz konusu edilen hasta çocuğun haberdar edilmesi ve önerilen testleri, tedaviyi onaylaması tedavinin başarısı açısından önemli bulunmaktadır.

Örneğin;

- 8 yaşıında bir çocukla gece işemesi için alarm sistemini kullanmada,
- 9 yaşıında bir çocuğun dikkat bozukluğunu kontrol edebilmek için psikotropik ilaç kullanmada,
- 15 yaşıında ciddi akne tedavisi için uzun süre antibiyotik kullanmada işbirliğinin sağlanması gerekir.

İncinebilir Yetişkinlerin Hakları

- **İncinebilir kişiler; diğer yetişkinler ile aynı haklara sahiptir.** Yaşa ve zekâ kapasitesini dikkate almaksızın tüm yetişkinler aşağıdaki haklara sahiptir.

Her bir kişi;

- Onurlu ve güvenli yaşama ile hatalı tıbbi uygulamalardan korunma hakkına,
- Sahip oldukları fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarının karşılanması hakkına,
- Kendi kararlarını verme hakkına,
- Kendi isteğine göre ziyaretçi seçme hakkına,
- Özerkliğini sürdürme/koruma (sağlık durumu izin verdiği ölçüde) hakkına sahiptir.

SURİYELİ SIĞINMACILAR (İncinebilir Gruplar)

Suriyeli Sığınmacılar

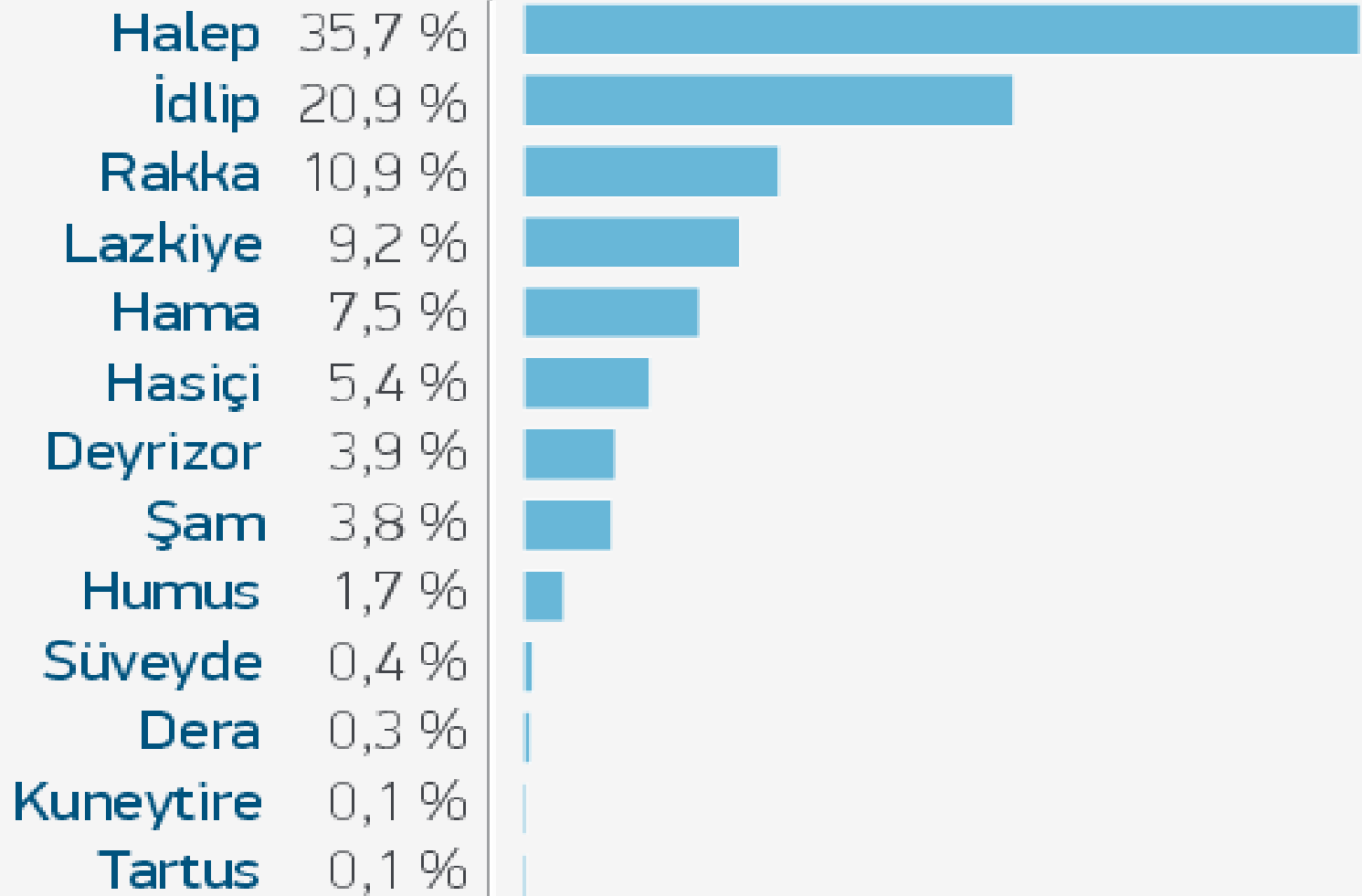
- 2011 yılının Mart ayından beri artan sayıda Suriye vatandaşı ülkemize sığınmacı olarak gelmektedir.
- Sığınmacılara;
 - Okul çağı çocuklar için eğitim hizmetleri,
 - Barınmaları için kurulan kamplar,
 - Yetişkinlere meslek kazandırma eğitimleri,
 - Kamplarda gıda yardımı,
 - Sağlık hizmetleri.

Suriyeli Sığınmacılara Sağlık Hizmetleri

- Acil sağlık hizmetleri,
- Kronik hastalıkların takibi,
- AÇS-AP Hizmetleri,
- Bulaşıcı hastalıklar için tarama hizm.,
- Bağışıklama hizmetleri,
- Sağlıklı yaşam koşulları.

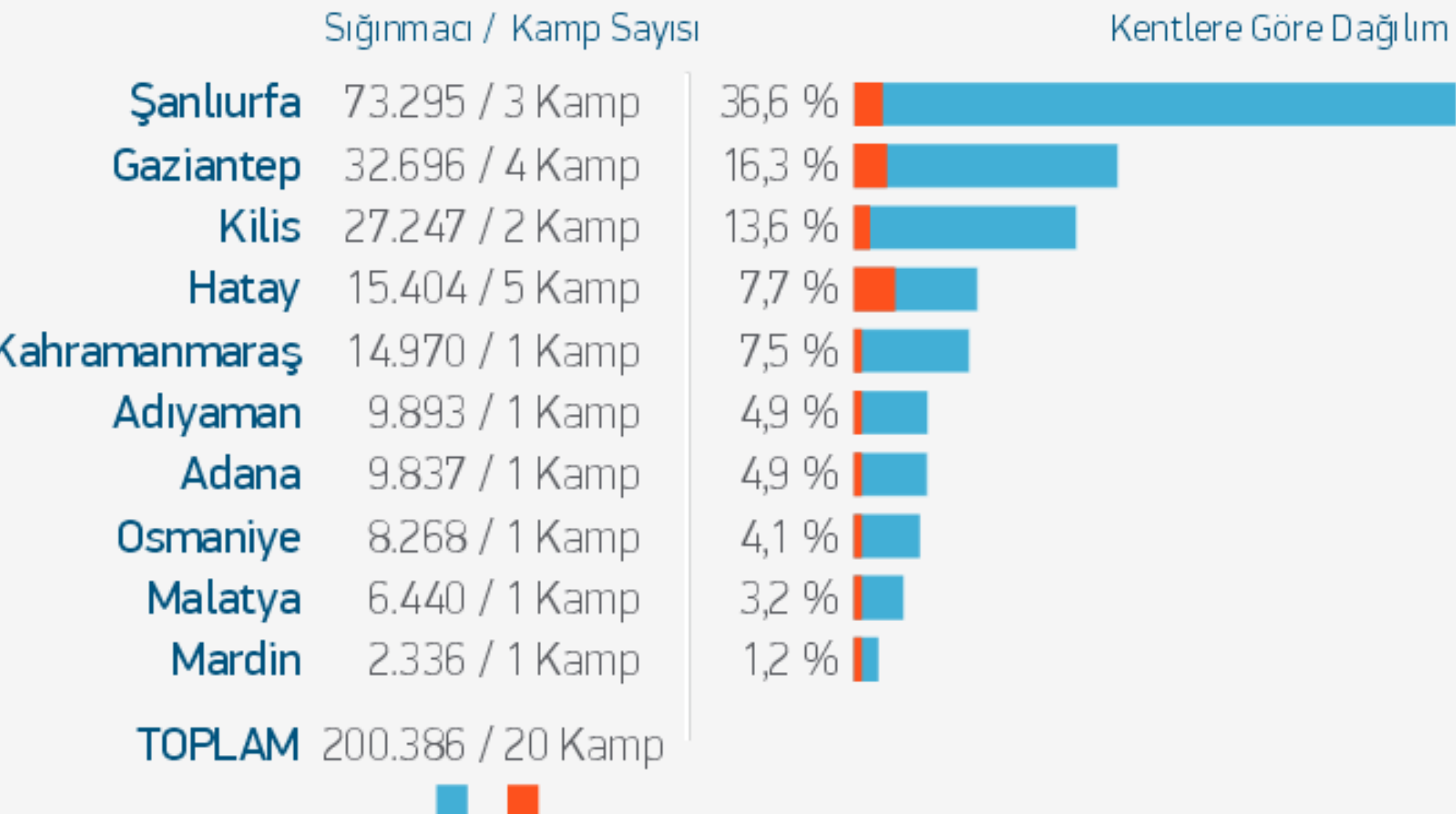
SURİYELİ SIĞINMACILARIN GELDİKLERİ SURİYE KENTLERİ

Kentlere Göre Dağılım

BARINMA MERKEZLERİNDE YAŞAYAN SURİYELİ SİĞİNMACILAR

23.08.2013

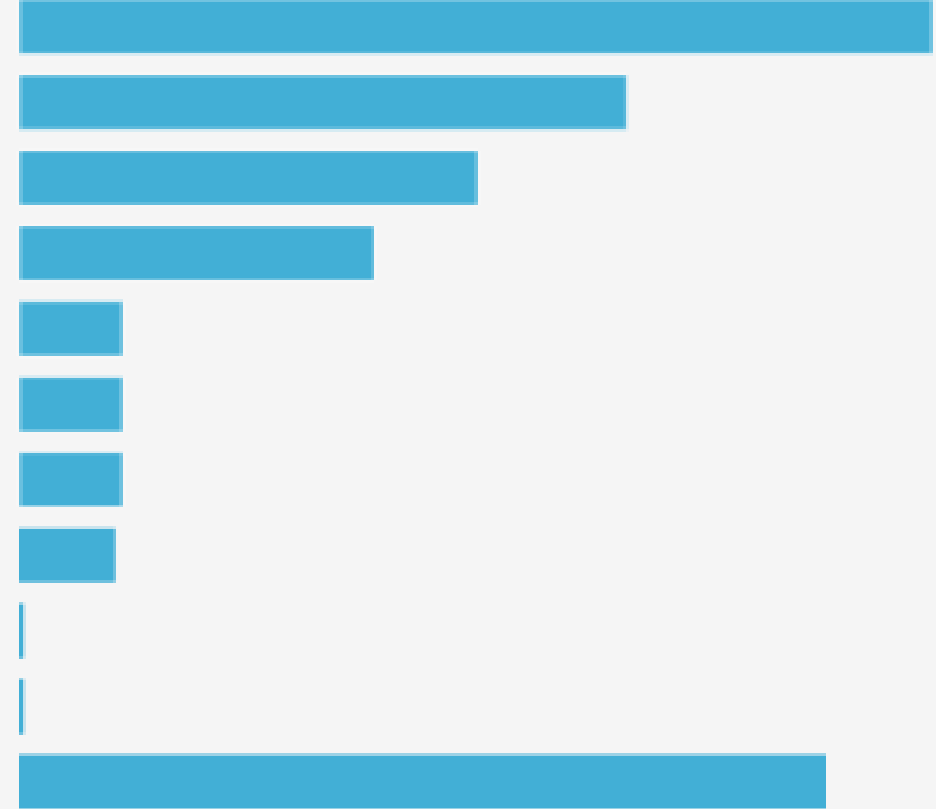
BARINMA MERKEZLERİ DIŐINDA YAŞAYAN SURİYELİ SİĞİNMAÇILAR

23.08.2013

Sığınmacı Sayısı / Yüzdesi

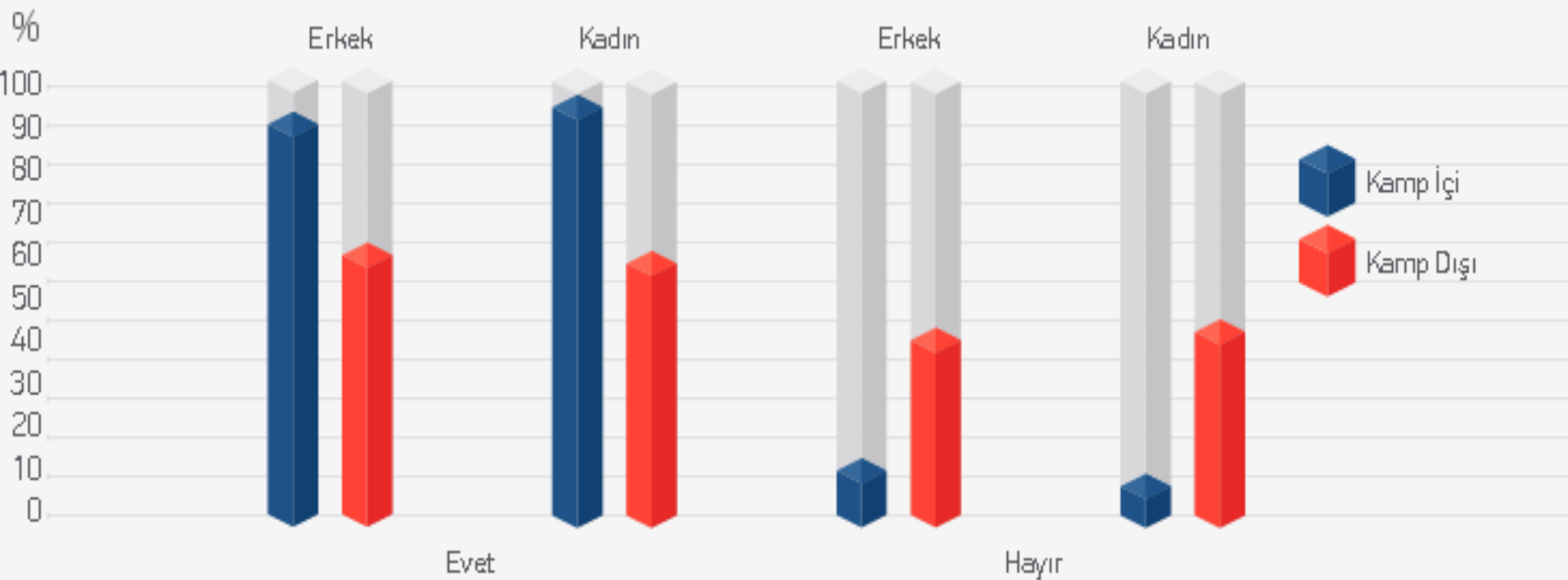
Kentlere Göre Dağılım

Gaziantep	90.000	/	25,7 %
Hatay	60.000	/	17,1 %
Şanlıurfa	45.000	/	12,9 %
Mardin	35.000	/	10,0 %
Kilis	10.000	/	2,9 %
Osmaniye	10.000	/	2,9 %
KahramanmaraŐ	10.000	/	2,9 %
Adana	9.500	/	2,7 %
Adıyaman	300	/	0,1 %
Malatya	200	/	0,1 %
* Diğer Kentler	80.000	/	22,7 %

* Diğer kentler kamp bulunmayan İstanbul, Konya, Mersin vb. qibi qeriye kalan tüm illeri kapsamaktadır.

Suriyeli Sığınmacılar-Sağlık Hizmetleri

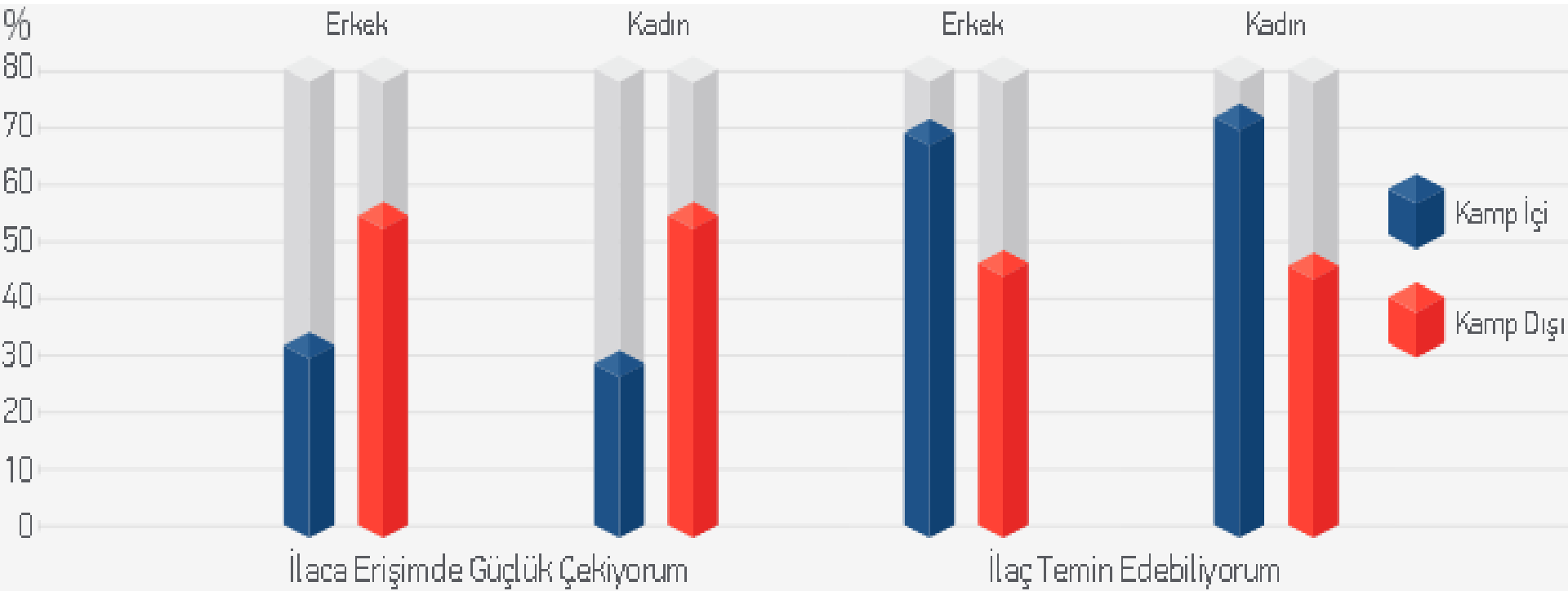
Sağlık Hizmetinden Faydalanıp
Faydalanmadıkları

Kamp İçi

Kamp Dışı

	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
Evet	90,1	93,8	90,7	59,9	57,9	59,5
Hayır	9,9	6,2	9,3	40,1	42,1	40,5
Toplam Yüzde	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Toplam Sayı	1 162	240	1 402	885	252	1 137

İlaça Erişebilme Durumu

İlaça Erişebilme Durumu

Kamp İçi

Kamp Dışı

İlaça Erişimde Güçlük Çekiyorum

Erkek

Kadın

Toplam

Erkek

Kadın

Toplam

İlaç Temin Edebiliyorum

31,0

28,4

30,6

54,1

54,6

54,2

69,0

71,6

69,4

45,9

45,4

45,8

Toplam Yüzde

100,0

100,0

100,0

100,0

100,0

100,0

Toplam Sayı

1 160

243

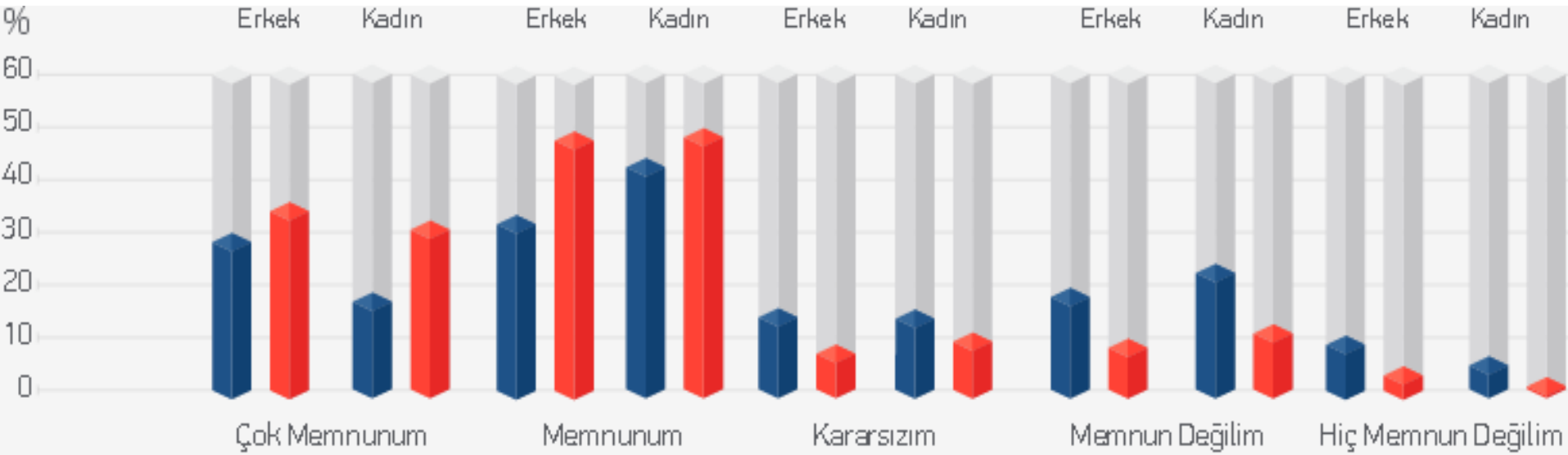
1 403

827

240

1 067

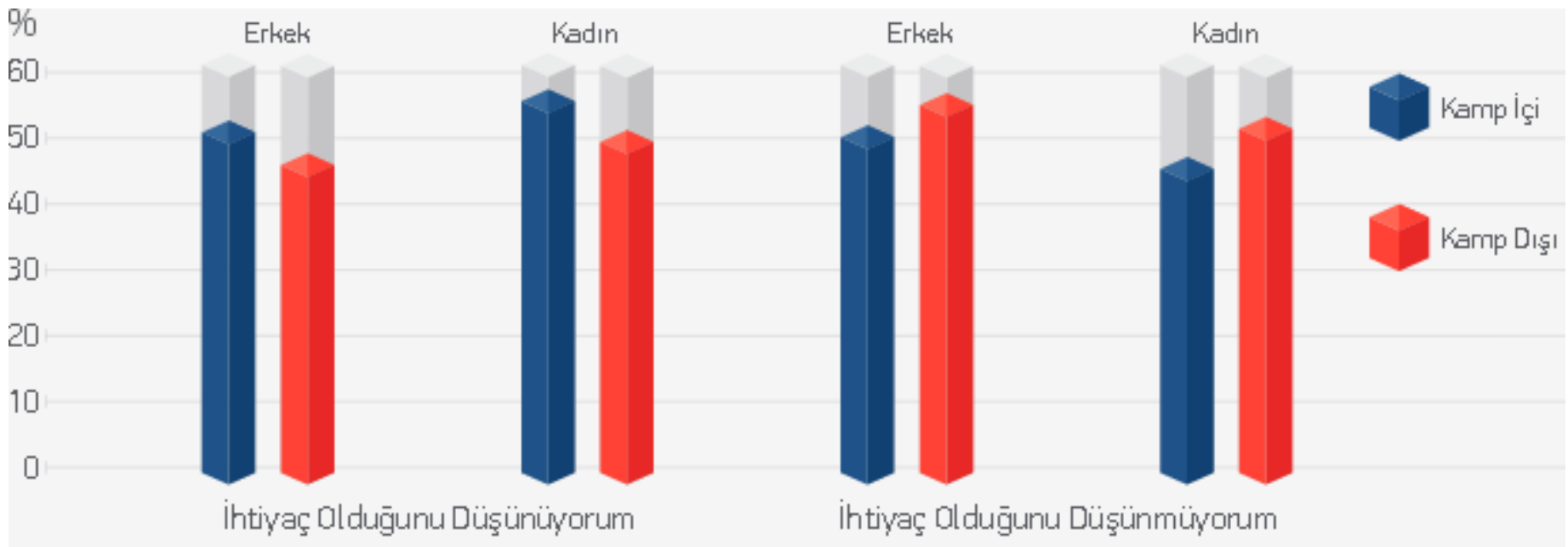
Suriyeli Sığınmacılar-Sağlık Hizmetleri

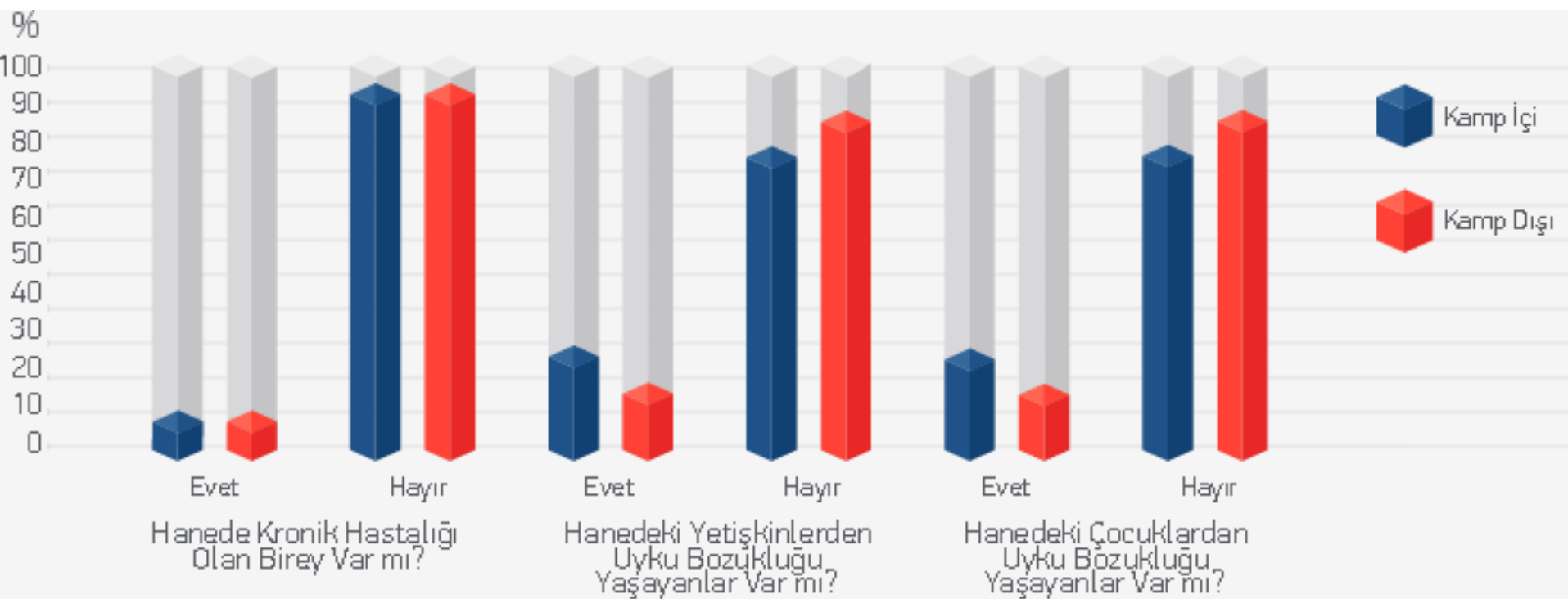
Sağlık Hizmetinden Memnuniyet Durumu

	Kamp İçi			Kamp Dışı		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
Çok Memnunum	28,3	16,8	26,2	34,3	30,7	33,5
Memnunum	31,7	42,9	33,7	47,6	48,7	47,9
Kararsızım	13,8	13,4	13,8	7,2	9,3	7,6
Memnun Değilim	17,8	22,3	18,6	8,1	10,7	8,7
Hiç Memnun Değilim	8,4	4,6	7,7	2,8	0,7	2,3
Toplam Yüzde	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Toplam Sayı	1 100	238	1 338	531	150	681

Psikolojik Desteğe İhtiyaç Olup Olmadığı	Kamp İçi			Kamp Dışı		
	Erkek	Kadın	Toplem	Erkek	Kadın	Toplem
İhtiyaç Olduğunu Düşünüyorum	50,3	54,9	51,1	45,6	49,0	46,3
İhtiyaç Olduğunu Düşünmüyorum	49,7	45,1	48,9	54,4	51,0	53,7
Toplem Yüzde	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Toplem Sayı	1 166	244	1 410	882	251	1 133

Hanede Sağlık Sorunları

Soru	Yanıt	Kamp İçi	Kamp Dışı
Hanede Kronik Hastalığı Olan Birey Var mı?	Evet	7,3	7,6
	Hayır	92,7	92,4
	Toplam Yüzde	100,0	100,0
Hanede Yetişkinlerden Uyku Bozukluğu Yaşayanlar Var mı?	Evet	23,8	14,3
	Hayır	76,2	85,7
	Toplam Yüzde	100,0	100,0
Hanede Çocuklardan Uyku Bozukluğu Yaşayanlar Var mı?	Evet	24,6	17,2
	Hayır	75,4	82,8
	Toplam Yüzde	100,0	100,0
	Toplam Yetişkin Sayısı	4 234	4 279
	Toplam Çocuk Sayısı	3 565	3 039

Şanlıurfa Harran Konteyner Kenti

Suriyeli Mülteciler- Sığınmacılar

Sığınmacılara yönelik hizmetler,
daha çok kamplarda yoğunlaştırılmıştır.
Kamp dışındakiler için kaotik bir durum söz
konusudur.

En çok dile getirilen sağlık sorunu; kayıtlı olmayan (geçici ikamet belgesi almayan) sığınmacıların sağlık hizmetlerinden yararlanma konusunda yaşadığı sıkıntılardır

Suriyeli Mülteciler- Sığınmacılar

Suriyeli sığınmacılara verilen sağlık hizmetleri, aşağıda belirtilen bilgi sistemleri ile kayıt altına alınmaktadır.

- Vatandaş Veri Seti
- Yabancı Veri Seti
- Vatansız Veri Seti

Suriyeli Mülteciler- Sığınmacılar

1. Ülkemizde 6 aydan uzun süre kalan yabancı uyruklulara, İçişleri Bakanlığı tarafından **yabancı kimlik numarası** veriliyor.

Bu kişilere yapılan sağlık hizmetleri “**Vatandaş Veri Seti**” kullanılarak kayıt altına alınıyor.

Suriyeli Mülteciler- Sığınmacılar

2. Pasaportu bulunan kişilere yapılan işlemler, “**Yabancı Veri Seti**” kullanılarak kayıt altına alınmaktadır.
3. Yabancı kimlik numarası ya da pasaportu bulunmayan kişilere sunulan sağlık hizmetleri ise “**Vatansız Veri Seti**” kullanılarak kayıt altına alınmaktadır.

İncinebilir Gruplar İçin KSH kapsamında;

Birincil (primer) korunma:

- Sığınmacılara, evsizlere barınak sağlanması, sağlık hizmetleri verilmesi,
- Yoksullara gıda yardımı yapılması,
- Sokakta yaşayan çocuklara barınak, gıda, eğitim imkanı sağlanması,
- Yaşlıların kazalardan korunması için önlem alınması,
- Sağlık eğitimi.

İncinebilir Gruplar İçin KSH kapsamında;

İkincil (sekonder) korunma:

- Cezaevlerinin tüberküloz yönünden taranması,
- Gebelik öncesi TORCH testinin yapılması,
- Uyuşturucu madde kullananlara kan yolu ile bulaşan hastalıklar yönünden taranması
- Seks işçilerinin CYBH yönünden taranması

İncinebilir Gruplar İçin KSH kapsamında;

- **Üçüncül (tersiyer) korunma:**
- Öğrenme güçlüğü bulunanların özel eğitime alınması,
- Uyuşturucu madde kullananların, madde kullanımını bıraktıktan sonra rehabilitasyonu,
- Kronik hastalıkların komplikasyonunun önlenmesi,
- Yaşlılarda fiziksel-sosyal rehailitasyon

